

Dzieje biurokracji tom IV

Rafał Jarosz
(Instytut Pamięci Narodowej, Oddział w Lublinie)

Ukryty skarb. Akta osobowo-płacowe PZPR/SdRP w Archiwum Rotacyjnym „ŁAD” w Łubnej

Celem niniejszego tekstu jest omówienie przechowywanych w Archiwum Rotacyjnym „ŁAD” w Łubnej k/Warszawy akt osobowo-płacowych byłej Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej/Socjaldemokracji Rzeczypospolitej Polskiej oraz pokazanie, że dla historyka badającego dzieje i strukturę tej pierwszej owe archiwalia są wręcz unikatowe i stwarzają szerokie możliwości badawcze w tym zakresie.

Codziennym zadaniem autora - jako pracownika pionu lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej - jest m.in. zbieranie materiałów, w oparciu o które opracowywany jest katalog osób pełniących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe w byłej PRL. Łączy się to z licznymi wizytami w pracowniach naukowych placówek archiwalnych, które przechowują materiały wytworzone przez organizacje partyjne tamtego okresu. Jednym z takich właśnie archiwów jest Archiwum Rotacyjne „ŁAD” w Łubnej. Jeżdżąc tam kilkakrotnie autor spędził w sumie na kwerendzie ok. 1 miesiąca. I w tym miejscu należy napisać coś więcej o położeniu i charakterze tej placówki - czynniki te uzasadniają w dużej mierze celowość użycia takiego a nie innego tytułu jaki został nadany artykułowi: „Ukryty skarb.”

Otóż sama miejscowość Łubna położona jest blisko 20 kilometrów na południe od Warszawy. Wsiada się w miejscowości Baniocha, która znajduje się przy trasie łączącej Piaseczno z Górą Kalwarią. Aby dotrzeć do interesującego nas Archiwum należy przejść kilkaset metrów boczną drogą, mijając po prawej stronie piętrzące się w oddali wysypisko śmieci. Zabudowania Archiwum to 3 duże hale magazynowe wraz z częścią socjalno-administracyjną. Akta przechowywane są na półkach kilkupoziomowej metalowej konstrukcji.

Archiwum Rotacyjne „ŁAD” zarządzane jest przez Stowarzyszenie Archiwistów Polskich (jako „aktywne archiwum zewnętrzne” w którym przechowywana jest powierzona przez poszczególne podmioty dokumentacja). Od 2001 r. magazyny znajdują się właśnie w Łubnej - wcześniej (1997-2001) Archiwum zlokalizowane było w podwarszawskiej Zielonce (w latach 2001-2007 funkcjonowało równocześnie w Zielonce i Łubnej).

Przechowywana jest tam (w sumie ok. 50 km bieżących akt) dokumentacja oso-

bowa i placowa różnorakich zlikwidowanych i nadal istniejących podmiotów będących zakładami pracy. W rejestrze zamieszczonym na stronie Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych¹ wyszczególniono tylko zlikwidowane zakłady - ich liczba wynosi 152. Wśród nich są fabryki, przedsiębiorstwa, zrzeszenia, spółki, stowarzyszenia itp. - m.in.: ELEMIS Warszawskie Zakłady Telewizyjne, Elmetrim Przedsiębiorstwo Techniczno-Usługowe, Radomska Wytwórnia Telefonów, Warszawskie Towarzystwo Leasingowe SA, Univision sp. z o.o., Znajdują się tam także akta byłych Komitetów Wojewódzkich PZPR i Rad Wojewódzkich SdRP (fakt ten został dostrzeżony kilka lat temu na łamach tygodnika „Polityka”²). Wśród podmiotów nadal funkcjonujących a które przechowują w Łubnej swoją dokumentację są m. in.: AIG Powszechnie Towarzystwo Emerytalne SA, Thomson Technicolor Polska Sp. Z o.o., Urząd Zamówień Publicznych³ a także Polska Agencja Prasowa magazynująca tam swoje zasoby fotograficzne (w sumie kilkaset tysięcy zdjęć). Dla celów emerytalnych Archiwum wydaje poświadczenia pracy osobom zatrudnionym w tych zakładach (m.in. byłym pracownikiem Komitetów PZPR różnego szczebla).

Oprócz peryferyjnego położenia geograficznego Archiwum w Łubnej istnieje - jak można się z powyższego domyślać - drugi czynnik utrudniający dostęp do przechowywanej tam dokumentacji. Z uwagi na jej rodzaj nie jest to archiwum otwarte dla badaczy, ogólnodostępne - nie posiada ono pracowni naukowej. Jednakże uzyskałem od jego pracowników informację, że jest możliwe - po uzyskaniu zgody w Zarządzie Głównym Stowarzyszenia Archiwistów Polskich w Warszawie - skorzystanie z zasobu omawianej tu placówki. Jak do tej pory historycy raczej nie interesowali się łubieńskimi archiwaliami, co prawdopodobnie wynika nie tylko z w/w czynników, lecz wiąże się w znacznej mierze także z szerszym brakiem informacji o aktach przechowywanych w Łubnej⁴.

Wspomniane już powyżej akta byłej PZPR oraz SdRP znalazły się w Archiwum w Łubnej po uprzednim ich przejęciu z rąk likwidatora SdRP na przełomie XX/XXI w. Dlaczego jednak trafiły tu, a nie jak większość akt PZPR do archiwów państwowych? Otóż centrala SdRP wydała swego czasu swoim strukturom regionalnym polecenie, by przekazały jej one swoją dokumentację (w tym także i odziedziczone archiwalia po PZPR). Odzew był jednak dość mizerny - poszczególne Rady Wojewódzkie SdRP nie chciały się w pełni do tego zarządzenia zastosować. Wskutek tego to co przekazano do centrali w momencie likwidacji SdRP zostało przekazane (począwszy od r. 2000) Archiwum Rotacyjnemu „Ład” Stowarzyszenia Archiwistów Polskich. Pozostała dokumentacja trafiła do sieci archiwów państwowych. Przejęcie akt zostało poświadczone protokołami zdawczo-odbiorczymi z lat 2000-2005. Ogółem z rąk spółki cywilnej ACT SERVICE działającej z upoważnienia byłego Centralnego Komitetu Wykonawczego

¹ <http://ewidencja.archiwa.gov.pl/przechowawcy.php?action=show&id=820>

² Marek Henzler, *Teczkomety*, „Polityka” nr (2587) z 13.01.2007 r., s. 87. <http://www.polityka.pl/archiwum/do/registry/secure/showArticle?id=3353470>

³ <http://www.sap.waw.pl/referencje>

⁴ Dopiero od niedawna akta z Łubnej wykorzystywane są przez pracowników Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięi Narodowej przy opracowywaniu katalogu osób pełniących kierownicze stanowiska partyjne i państwowe w byłej PRL. Zebrane w tym celu materiały służą także coraz częściej jako materiał źródłowy opracowań naukowych.

Akta osobowo-płacowe PZPR/SdRP

SdRP przejęto ponad 11.000 jednostek archiwalnych.

Zasób b. PZPR i SdRP przekazany Archiwum Rotacyjnym „ŁAD” w Łubnej w latach 2000-2005⁵.

L.p.	Nazwa instytucji	Akta osobowe [liczba w j.a.]	Kartoteki płac [liczba w j.a.]	Listy płac		Księgowość		Inne [liczba w j.a.]	Razem [liczba w j.a.]
				Liczba [w j.a.]	Lata	Liczba [w j.a.]	Lata		
1.	Agencja Gospodarcza Sp. z o.o. w Warszawie	83	-	7	1990-1994	-	-	12	102
2.	KC PZPR w Warszawie/CKW SdRP w Warszawie	179	1	320	1949-1999	26	1996-1999	-	526
3.	Przedsiębiorstwo Wydawniczo-Handlowe „Wolumen” Sp. z o.o. w Katowicach	90	-	1	1990-1994	-	-	1	92
4.	KW PZPR/RW SdRP Biała Podlaska	643	-	33	1980-1983-1992	8	1990-1999	-	684
5.	KW PZPR/WKW SdRP Białystok	-	653	71	1972-1990	-	-	-	724
6.	KW PZPR/WKW SdRP Bielsko-Biała	-	-	6	1990-1991	-	-	-	6
7.	KW PZPR/RW/WKW SdRP Bydgoszcz	35	-	14	1990-1993	7	1995-1999	-	56
8.	KW PZPR/RW SdRP Chełm	490	-	14	1975-1986-1991-1992	1	1994-1995	-	505
9.	WKW SdRP Częstochowa	25	-	-	-	-	-	-	25
10.	WKW SdRP Elbląg	470	-	1	1991	-	-	-	471
11.	RW SdRP Gorzów Wielkopolski	-	-	1	1990-1992	-	-	-	1

⁵ Źródło: Spisy zdawczo-odbiorcze z lat 2000-2005. Pojawiają się niekiedy różnice w danych liczbowych zawartych w ogólnych spisach zdawczo-odbiorczych (w liczbie 5 sztuk) a szczegółowymi spisami dotyczącymi zawartości danego zespołu. W takich przypadkach zamieszczone w niniejszej tabeli dane zostały zaczerpnięte - po gruntownej analizie i zsumowaniu wszystkich danych składowych - z zawierających pełniejsze dane spisów szczegółowych. W rubryce wyszczególniającej przedział czasowy wytworzenia list płac podano lata odnoszące się bezpośrednio do tego typu archiwalii, pomijając innego typu materiały zakwalifikowane niekiedy w protokołach zdawczo-odbiorczych do tej grupy akt.

Rafał Jarosz

12.	KW PZPR/ RW SdRP Jelenia Góra	885	-	39	1965- 1971 1975- 1988 1990- 1998	16	1994- 1999	-	940
13.	KW PZPR/ WKW SdRP Katowice	498	-	21	1987- 1995 1998	-	-	-	519
14.	RW SdRP Kielce	257	-	5	1990- 1992	4	1996- 1999	-	266
15.	RW SdRP Konin	31	-	1	1990- 1991	-	-	-	32
16.	RW SdRP Kraków	184	-	6	1990- 1992	-	-	-	190
17.	WKW SdRP Legnica	30	-	1	1990	-	-	-	31
18.	RW SdRP Leszno	10	-	1	1991- 1992	-	-	-	11
19.	KW PZPR/ RW SdRP Lublin	3150	-	32	1985- 1996	7	1990- 1999	-	3189
20.	KW PZPR/ WKW SdRP Łomża	122	-	47	1975- 1992	-	-	-	169
21.	RW SdRP Łódź	7	-	2	1990- 1991	5	1995- 1999	-	14
22.	KW PZPR/ RW SdRP Nowy Sacz	-	-	55	1975- 1990	-	-	-	55
23.	KW PZPR/ RW SdRP Opole	474	-	560	1950- 1999	-	-	-	1034
24.	RW SdRP Piła	12	-	1	1990- 1992	-	-	-	13
25.	WKW SdRP Piotrków Trybunalski	-	35	1	1990	-	-	-	36
26.	RW SdRP Poznań	-	-	1	1990- 1992	-	-	-	1
27.	KW PZPR/ RW SdRP Radom	-	-	13	1988- 1991	-	-	-	13
28.	RW SdRP Sieradz	41	-	1	1991- 1993	15	1990- 1999	-	57
29.	KW PZPR/ RW SdRP Skieniewice	-	-	4	1987- 1988	-	-	-	4
30.	KW PZPR/ RW SdRP Suwałki	13	-	1	1989- 1992	-	-	1	15
31.	KW PZPR/ RW SdRP Szczecin	-	-	3	1990	-	-	-	3
32.	KW PZPR/ WKW SdRP Tarnów	32	-	8	1989- 1992	1	1995- 1999	-	41
33.	WKW SdRP Toruń	-	-	3	1990- 1993	2	1990- 1998	-	5

Akta osobowo-płacowe PZPR/SdRP

34.	RW SdRP Wałbrzych	-	-	-	-	1	1994- 1999	-	1
35.	RW SdRP Warszawa	-	-	1	1990- 1993	-	-	-	1
36.	KW PZPR/ WKW SdRP Włocławek	64	12	60	1975- 1993	17	1995- 1998	-	153
37.	KW PZPR/ RW/WKW SdRP Wrocław	331	-	10	1989- 1996	28	1987- 1999	-	369
38.	KW PZPR/ RW SdRP Zamość	47	-	3	1990- 1996	18	1994- 1999	-	68
39.	KW PZPR/ WKW SdRP Zielona Góra	-	713	-	-	-	-	-	713
40.	Zakład Działalności Gospodarczej „Provis” we Włocławku	35	-	1	1990	2	1989- 1990	-	38
Razem		8238	1414	1349	-	158	-	14	11 173

Jak pokazuje powyższe zestawienie pozyskano głównie dokumentację osobowo-płacową poszczególnych Komitetów Wojewódzkich PZPR lub Rad Wojewódzkich/Wojewódzkich Komitetów Wykonawczych SdRP (jest ich w sumie 36), Komitetu Centralnego PZPR/Centralnego Komitetu Wykonawczego SdRP oraz podmiotów gospodarczych związanych z tymi partiami (Agencja Gospodarcza SdRP Sp. Z o.o. w Warszawie, Zakład Działalności Gospodarczej „PROVIS” we Włocławku, Przedsiębiorstwo Wydawniczo-Handlowe „Wolumen” w Katowicach). Przedział czasowy wytworzenia tych materiałów obejmuje lata 1949-1999.

Poszczególnym typom akt nadano odpowiednią kategorię archiwalną: aktom osobowym, kartotekom płac oraz listom płac – B50, księgowości – B5, materiałom dotyczącym funkcjonowania w/w podmiotów gospodarczych – B25, dokumentacji prawno-geodezyjnej – B 99⁶. Z uzyskanych przeze autora informacji od pracowników Archiwum wynika, że dokumentacja księgową została już wybrakowana, jednakże dokonując sondażowego przeglądu akt natknął się on na tego typu materiały.⁷

Formalnie przechowywana w Łubnej opisywana tu dokumentacja została przejęta od zlikwidowanej w II połowie lat 90-tych XX w. SdRP. Jest ona jednakże wytwórcą tylko fragmentu tych akt. Pozostałą część (wyluczając podmioty gospodarcze) wytworzono w wyniku działalności PZPR – instytucjonalnej oraz ideowej poprzedniczki SdRP. Powyższa tabela w rubryce „nazwa instytucji” podaje twórcę/twórców poszczególnych materiałów aktowych. Dla potrzeb niniejszej prezentacji dokonano (na podstawie danych zaczerpniętych z pomocy ewidencyjnych) kwalifikacji akt po-

⁶ Pojedynczą jednostkę archiwalną tego typu przejęto z Suwałk.

⁷ Taka sytuacja miała miejsce w przypadku akt z Wałbrzycha. Ograniczony czas kwerendy nie pozwolił na kompletny przegląd wszystkich materiałów – istnieje zatem możliwość występowania większej liczby takich przypadków.

chodzących z danego rejonu pod kątem określenia ich twórcy. W wielu przypadkach zachodzi sytuacja polegająca na tym, że choć twórcą akt jest oficjalnie SdRP (i tak zostało to ujęte w zestawieniu tabelarycznym) to jednakże faktycznie zostały one wytworzone przez struktury PZPR. Spowodowane jest to zapewne faktem „odziedziczenia” przez SdRP dokumentacji poprzedniczki i przekazania tychże materiałów pod własnym już szyldem.

W Archiwum Rotacyjnym „ŁAD” w Łubnej przechowywane są w sumie 11 173 j.a., które trafiły tu w wyniku likwidacji SdRP.

Zdecydowanie największą część jednostek stanowią akta osobowe – 8238 j.a., co stanowi blisko 74 % całości. W następnej kolejności są: (imienne) kartoteki płac – 1414 j.a, listy płac – 1349 j.a. oraz dokumentacja innego typu – 14 j.a.⁸ Wybrakowane już zasadniczo akta księgowe z chwilą przejścia ich przez Archiwum liczyły 158 j.a.

Jeśli chodzi o zróżnicowanie liczby j.a. w aspekcie wytwórczym, to największą ich ilością wyróżnia się rejon lubelski – 3189 j.a., najmniejszą zaś gorzowski, poznański, wałbrzyski i warszawski⁹ - po 1 j.a.

Akta osobowe dotyczą osób, które były pracownikami różnego szczebla komitetów PZPR, jej spadkobierczyni – SdRP¹⁰ lub podmiotów gospodarczych związanych z tymi organizacjami partyjnymi. Nie każdy rejon szczebla wojewódzkiego, którego akta przechowywane są w Łubnej posiada tam akta osobowe swoich pracowników. Większość stanowią jednakże te, które je mają. Zróżnicowana jest liczba tych akt w każdym z nich – od 7 j.a. w przypadku Łodzi do 3150 w przypadku Lublina. Lublin właśnie należy do tych rejonów, których akta osobowe są nie tylko liczne, ale także bogate jeśli chodzi o ilość i zakres informacji w nich zawartych. Typowa koperta osobowa z Lublina zawiera (prawie 100 % akt) przynajmniej tzw. wyciąg z akt osobowych, który zawiera podstawowe dane osobowe, pochodzenie społeczne, poziom wykształcenia, przebieg pracy zawodowej (z wyszczególnieniem lat miejsc i stanowisk), pełnione funkcje partyjne i społeczne, nadane odznaczenia państwowe. W wielu przypadkach akta uzupełnione są o charakterystyki pisane przez przełożonych, świadectwa pracy, życiorysy, kwestionariusze, różnego rodzaju wnioski aż po karty wynagrodzeń oraz dokumentację emerytalną. Nie zawsze jednak dokumentacja osobowa jest tak bogata. Zróżnicowanie w tym aspekcie występuję zarówno pomiędzy różnymi rejonami, jak i w obrębie akt każdego z nich. Pewna część akt personalnych zawiera w środku jedynie informację o pobraniu przez zainteresowaną osobę swoich akt osobowych.

Trzeba zaznaczyć, że liczba akt osobowych wyrażona w j.a. nie jest tożsama z liczbą osób, które posiadają swoją dokumentację w obrębie akt b. PZPR/SdRP przechowywanych w Archiwum w Łubnej. Jedna osoba może posiadać kilka teczek w różnych rejonach, w których pracowała. Może też wystąpić sytuacja, gdzie w pojedynczej

⁸ Zostały do niej zaliczone materiały: 1) dotyczące działalności Agencji Gospodarczej Sp. z o.o. w Warszawie oraz Przedsiębiorstwa Wydawniczo-Handlowego „Wolumen” Sp. z o.o. w Katowicach, 2) przejęte z Suwałk i zawierające dokumentację prawno-geodezyjną pewnej nieruchomości w Augustowie.

⁹ Chodzi tu o Radę Wojewódzką SdRP w Warszawie.

¹⁰ W rzeczywistości akta osobowe SdRP dotyczą w dużej mierze byłych pracowników PZPR, co wiąże się z faktem, iż osoby zatrudnione w aparacie PZPR przeszły (w wyniku przekształceń partyjnych w 1990 r.) do pracy w SdRP.

teczce-jednostce archiwalnej znajduje się wiele nie wyodrębnionych pod względem archiwalnym akt osobowych¹¹. Ponadto wśród akt personalnych mogą znajdować się – co wykazują spisy zdawczo-odbiorcze – teczki zawierające np. wykazy pracowników, zaświadczenia o wysokości zarobków, umowy o pracę, świadectwa pracy.

Akta osobowe stanowią w wielu przypadkach świetny i pewny pod względem prawdziwości zawartych w nich informacji materiał źródłowy przydatny np. dla badania karier byłych członków i pracowników PZPR. Tym bardziej, że obejmują one osoby, które zajmowały stanowiska na różnych szczeblach aparatu partyjnego: od zwykłych pracowników, aż po I sekretarzy Komitetów Wojewódzkich.

Innym typem akt są kartoteki płac/wynagrodzeń. Dotyczą one konkretnych osób (1 karta = 1 osoba), ale pod względem ilości i charakteru informacji (podają jedynie najbardziej podstawowe informacje osobowe, pełnione stanowisko oraz wyliczenie nie uposażenia) ustępują typowym aktom osobowym.

Kolejną kategorią archiwaliów przechowywanych w Archiwum w Łubnej a wytworzoną przez b. PZPR i SdRP są listy płac. Są to materiały bardzo przydatne jeśli chodzi o badanie takich zagadnień jak struktura, zatrudnienie czy wysokość płac w komitetach partyjnych różnych szczebli ważności. Na podstawie list płac można także np. zrekonstruować przebieg pracy w aparacie partyjnym dla osoby, której akt osobowych nie posiadamy bądź też gdy informacje w nich zawarte są niepełne. Typowy miesięczny zestaw list płac wyodrębnia poszczególne grupy stanowisk (np. I sekretarze, sekretarze, pracownicy poszczególnych wydziałów i komórek). W Łubnej znajdują się głównie listy płac szczebla wojewódzkiego, ale także niekiedy powiatowego czy miejskiego. Najwięcej j.a. będących listami płac pochodzi z rejonu opolskiego (aż 560 j.a.)¹².

Oprócz typowych list płac można znaleźć innego typu materiały: wykazy nagród dla pracowników, różnego typu ewidencje pracowników, zestawienia i zmiany osobowe itp.

Należy szczególnie podkreślić fakt, iż zasób Archiwum obejmujący akta b. PZPR jest uzupełnieniem zasobu archiwów państwowych, które są przechowawcą większej części materiałów tego wytwórcy. Otóż np. w Archiwum Państwowe w Radomiu posiada w magazynach listy płac KW PZPR w Radomiu od 1975 do 1987 r. A gdzie znajdują się brakujące 2-3 lata? Okazuje się że właśnie w Łubnej! Z kolei Archiwum Państwowe w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim przechowuje listy płac KW

---

¹¹ Przykładem są akta z Włocławka, gdzie m.in. w 7 teczkach będących samoistnymi j.a. umieszczono 701 kart osobowych zawierających stosunkowo bogate informacje biograficzne dotyczące b. pracowników PZPR województwa włocławskiego.

¹² Wśród nich są listy płac: Komitetu Wojewódzkiego PZPR w Opolu, Wojewódzkiej Szkoły Partyjnej, Wojewódzkiego Ośrodka Szkolenia Partyjnego, Komitetu Powiatowego PZPR w Opolu, Komitetu Miejskiego PZPR w Opolu, Komitetu Miasta i Powiatu PZPR w Opolu, Komitetu Miejskiego PZPR w Brzegu, Komitetu Powiatowego PZPR w Brzegu, Komitetu Powiatowego PZPR w Głubczycach, Komitetu Powiatowego PZPR w Grodkowie, Komitetu Powiatowego PZPR w Koźlu, Komitetu Powiatowego PZPR w Kluczborku, Komitetu Powiatowego PZPR w Krapkowicach, Komitetu Powiatowego PZPR w Namysławie, Komitetu Powiatowego PZPR w Niemodlinie, Komitetu Powiatowego PZPR w Nysie, Komitetu Powiatowego PZPR w Oleśnie, Komitetu Powiatowego PZPR w Prudniku, Komitetu Powiatowego PZPR w Raciborzu, Komitetu Powiatowego PZPR w Strzelcach Opolskich, Wojewódzkiego Komitetu Wykonawczego SdRP w Opolu.

PZPR w Białej Podlaskiej jedynie za okres lat 1975-1979. Archiwum Rotacyjne „ŁAD” w Łubnej posiada listy płac z lat 1980 oraz 1983-1990. W sumie w obu tych placówkach brak jest materiałów z lata 1981-1982. Nie w każdym więc przypadku można znaleźć akta, których brak w sieci archiwów państwowych, lecz nie przekreśla to bynajmniej cennej roli jaką pełni w takich sytuacjach opisywana tu placówka archiwalna.

Za każdym razem kiedy autor niniejszego tekstu przebywał w Archiwum w Łubnej odkrywało ono przede nim coraz to nowe tajemnice. Analizując spisy ewidencyjne oraz obserwując i przysłuchując się pracy zatrudnionych tam osób odkrył ku własnemu zdumieniu i radości jakiego to kalibru „skarby” stoją bądź też leżą na półkach tamtejszej hali magazynowej.

Otóż okazało się, że pod nazwą Centralny Komitet Wykonawczy SdRP kryje się nie tylko dokumentacja osobowa i listy płac CKW SdRP (z lat 1990-1999), ale nade wszystko kompletny zestaw list płac Komitetu Centralnego PZPR z lat 1949-1990! Obejmuje on 292 jednostki archiwalne, oprawione w płócienne tomy, złożone po części w 76 tekach ustawionych razem na osobnym regale. Kilkanaście metrów od miejsca, gdzie złożone są teki z listami płac KC PZPR umieszczono w standartowych pudłach kontynuację tych list płac (od 1984 r.). Listy płac pozwalają m.in. na uchwycenie etatowej struktury KC, jej zmian w różnych komórkach Komitetu, umożliwiają przesłedzenie rotacji stanowiskowej poszczególnych osób oraz zróżnicowania pod względem poziomu płac. Mogą stanowić cenny materiał porównawczy z aktami KC PZPR przechowywanymi w Archiwum Akt Nowych.

I tu dochodzimy do kolejnego „skarbu”. Otóż w Archiwum w Łubnej przechowywane są także listy płac sekretarzy i kierowników wydziałów KC PZPR z lat 1975-1989!¹³ Obejmują one pełny skład osobowy kierownictwa PZPR z osobą I sekretarza KC PZPR włącznie i podają w ujęciu miesięcznym uposażenie poszczególnych decydentów.

Co ciekawe zarówno strona internetowa Stowarzyszenia Archiwistów Polskich¹⁴ ani tym bardziej Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, prezentująca podmioty posiadające swoje akta w Łubnej nie informują o fakcie przechowywania w łubińskim Archiwum dokumentacji dotyczącej najwyższego przecież szczebla w strukturze władzy byłej PZPR! Dopiero na miejscu mając wgląd w materiały ewidencyjne można się o tym dopiero dowiedzieć. Dodać tu należy, iż w środowisku historyków zajmujących się historią najnowszą a nawet PZPR świadomość ta jest nikła.

Archiwum Rotacyjne „ŁAD” w Łubnej przechowuje obszerny, cenny i będący często uzupełnieniem zbiorów sieci archiwów państwowych materiał obejmujący dokumentację osobowo-płacową wytworzoną przez b. PZPR i b. SdRP. Stwarza on szerokie możliwości dla badania struktur oraz kadr partyjnych. Jego istnienie rodzi pytanie o możliwość wykorzystywania przez historyków w pracy naukowej podobnego typu archiwaliów wytworzonych przez PZPR (ale i inne organizacje partyjne, społeczne) przechowywanych w innych tego typu placówkach archiwalnych: o określonym cha-

---

¹³ Niestety brak jest dokumentacji dotyczącej wcześniejszego okresu. Nie wiadomo jest także czy się zachowała i ewentualnie gdzie się w chwili obecnej znajduje.

¹⁴ Zob. <http://www.sap.waw.pl/>

rakterze zasobu, często prywatnych, które nie są z reguły odwiedzane przez historyków, ba, o których istnieniu badacze nawet nie wiedzą i nawet nie podejrzewają, że w ich magazynach skrywane są prawdziwe skarby¹⁵.

---

¹⁵ Po wystąpieniu autora na IV Sympozjum Dziejów Biurokracji z tym zagadnieniem rozgorzała na sali ostra dyskusja. Spór dotyczył charakteru kwalifikacji archiwalnej akt, o których była mowa w referacie. Jedna strona uważała, iż obecna kwalifikacja omawianej dokumentacji jest właściwa; druga zaś postulowała – z uwagi na ważkość jej wytwórcy – zmianę kwalifikacji na kategorię archiwalną A.

Summary

Rafał Jarosz

Hidden treasure. Personal and payroll files in Polish United Workers' Party (PZPR) and the Social Democracy of the Republic of Poland (SdRP) in the "ŁAD" Archive in Łubna

The article discusses the personal and payroll files stored in "ŁAD" Archive in Łubna next to Warsaw, of the former Polish United Workers' Party / the Social Democracy of the Republic of Poland. The author proves that for the researchers studying the history and the structure of the communist party, the archive records are of special significance and that they provide them with wide research opportunities.